

БУХОРО ДАВЛАТ ТИББИЁТ
ИНСТИТУТИ

ISSN 3030-3877

DOI Journal 10.26739/3030-3877

ANNALS OF CLINICAL DISCIPLINE

3 ЖИЛД, 1/1 СОН

АННАЛЫ КЛИНИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН

ТОМ 3, НОМЕР 1/1

КЛИНИК ФАНЛАР ЙИЛНОМАСИ

VOLUME 3, ISSUE 1/1

ТОШКЕНТ-2026

BOSH MUHARRIR: | ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР: | CHIEF EDITOR:

Sh. J. Teshayev

“Klinik fanlar yilnomasi” jurnali bosh muharriri, Buxoro davlat tibbiyot instituti rektori, t.f.d., professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI: | ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА: | DEPUTY CHIEF EDITOR:

D. A. Xasanova

“Klinik fanlar yilnomasi” jurnali bosh muharrir o'rinbosari, Buxoro davlat tibbiyot instituti anatomiya va klinik anatomiya kafedrasida professori, DSc

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

- **U.K. Abdullayeva** - “Klinik fanlar yilnomasi” jurnali mas'ul kotibi, Buxoro davlat tibbiyot instituti fakultet va gospital terapiya, nefrologiya va gemodializ kafedrasida dotsenti, DSc;
- **M.J. Sanoyeva** - Buxoro davlat tibbiyot instituti nevrologiya kafedrasida dotsenti, DSc
- **A.G. Gadayev** - Toshkent tibbiyot akademiyasi 3-son ichki kasalliklar kafedrasida professori, t.f.d.
- **A.R. Obloqulov** - Buxoro davlat tibbiyot instituti, yuqumli kasalliklar va bolalar yuqumli kasalliklari kafedrasida mudiri, t.f.d., professor
- **D.A. Nabiyeva** - Toshkent tibbiyot akademiyasi, 1-son fakultet va gospital terapiya, kasb kasalliklari kafedrasida mudiri, t.f.d., professor
- **Sh.T. O'roqov** - Buxoro davlat tibbiyot instituti xirurgik kasalliklar kafedrasida mudiri, DSc, dotsent
- **M.M. Karimov** - Respublika ixtisoslashtirilgan terapiya va reabilitatsiya ilmiy-amaliy tibbiyot markazi “Gastroenterologiya” ilmiy laboratoriyasi boshlig'i, t.f.d., professor
- **N.U. Narzullayev** - Buxoro davlat tibbiyot instituti otorinolaringologiya kafedrasida professori, DSc
- **G.N. Sobirova** - Toshkent tibbiyot akademiyasi reabilitatsiya va jismoniy tarbiya kafedrasida professori, t.f.d.
- **F.S. Raupov** - Buxoro davlat tibbiyot instituti bolalar xirurgik kasalliklari kafedrasida mudiri, DSc, dotsent
- **Sh.B. Axrorova** - Buxoro davlat tibbiyot instituti, nevrologiya kafedrasida dotsenti, DSc.
- **V.R. Akramov** - Buxoro davlat tibbiyot instituti travmatologiya va neyroxirurgiya kafedrasida mudiri, DSc, dotsent
- **I.K. Sadulloeva** - Buxoro davlat tibbiyot instituti bolalar kasalliklari propedevtikasi va bolalar nevrologiyasi kafedrasida mudiri, DSc, dotsent
- **M.K. Temirova** - Toshkent davlat tibbiyot universiteti, Nevrologiya va bolalar nevrologiyasi, tibbiy genetika kafedrasida assistenti PhD

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

- **G.J. Jarilkasinova** - Buxoro davlat tibbiyot instituti oilaviy shifokorlarni qayta tayyorlash kafedrasida professori, DSc
- **U.S. Mamedov** - Buxoro davlat tibbiyot instituti onkologiya kafedrasida mudiri, DSc, dotsent
- **A.A. Saidov** - Buxoro davlat tibbiyot instituti ortopedik stomatologiya va ortodontiya kafedrasida professori DSc
- **N.N. Karimova** - Buxoro davlat tibbiyot instituti 3-son akusherlik va ginekologiya kafedrasida mudiri, DSc, dotsent
- **U.K. Qayumov** - tibbiyot xodimlarini kasbiy malakasini oshirish markazi ichki kasalliklar kafedrasida mudiri, t.f.d., professor
- **M.E. Raximova** - Toshkent tibbiyot akademiyasi, 3-son ichki kasalliklar kafedrasida dotsenti, t.f.d.
- **R.I. To'raqulov** - Toshkent tibbiyot akademiyasi, 3-son ichki kasalliklar kafedrasida professori, t.f.d.
- **Ch.S. Pavlov** - I.M. Sechenov nomidagi birinchi Moskva davlat tibbiyot universiteti terapiya kafedrasida mudiri, t.f.d., professor
- **L.B. Novikova** - Rossiya Federatsiyasi Sog'liqni saqlash vazirligining “Janubiy Ural davlat tibbiyot universiteti” federal davlat byudjet oliy ta'lim muassasasi dermatovenerologiya kafedrasida professori, t.f.d.
- **O.I. Letyayeva** - Rossiya Federatsiyasi Sog'liqni saqlash vazirligining “Janubiy Ural davlat tibbiyot universiteti” federal davlat byudjet oliy ta'lim muassasasi dermatovenerologiya kafedrasida professori, t.f.d.
- **I.V. Reverchuk** - I.Kant nomidagi Boltiq federal universiteti psixonevrologiya va psixosomatika kafedrasida mudiri, t.f.d., professor
- **Edip Gonullu** - Izmir Bakirchay universiteti anesteziya va reanimatsiya kafedrasida dotsenti, t.f.d.
- **Eva Lietto** - Italiya Campania universiteti “Luigi Vanvitelli”ning tarjima tibbiyot fanlari kafedrasida mudiri, t.f.d., professor
- **G.S. Xodjiyeva** - Abu Ali ibn Sino nomidagi Buxoro davlat tibbiyot universitetining Ichki kasalliklar propedevtikasi kafedrasida dotsenti

Журнал включен в перечень ВАК национальных научных изданий, рекомендуемых для публикации основных научных результатов диссертаций по медицинским наукам постановлением № 369/6 от 5 апреля 2025 г.

© Page Maker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

О журнале

Журнал зарегистрирован в Агентство информации и массовых коммуникаций при Администрации Президента Республики Узбекистан № С-239963 от 14 марта 2024 года

Адрес редакции: Республика Узбекистан, 200114, г. Бухара, ул. Гиждуван, 23
Телефон: +998(65)2230050
Сайт: <https://tadqiqot.uz/index.php/spjacad>
e-mail: abumkur14@gmail.com

1. Abdullayeva Z.F., Xidoyatova D.N. Oʻtkir ishemik hurujlar tezligi va ishemik insult rivojlanishi xavfi.....	6
2. Avezov B.B., Sadiyev E.S., Avezova D.B. Tajribaviy revmatoidli artritda 12 oylik oq zotsiz kalamushlar periferik limfa tugunlaridagi morfologik oʻzgarishlar.....	11
3. Baymuradov R.R., Teshayev Sh.J. Temir tanqisligida 6 oylik oq zotsiz kalamushlarda buyrak morfologiyasi.....	16
4. Karimova M.A., Esamuratov A.I. Ayollar qin mikrobiotasini baholashning zamonaviy mikrobiologik usullari.....	21
5. Madaminova G.I., Ismailov B.M. Tajribaviy gipotireoz chaqirilgan urgʻochi kalamushlardan tugʻilgan avlodda urugʻdonlarning morfologik xususiyatlari.....	32
6. Majidova N.U., Botirova N.B., Omonov Sh.A., Madjidova Y.N. Structural and functional remodeling of skeletal muscle after botulinum therapy in children with cerebral palsy (clinical and physiological study).....	41
7. Matyakubov B.B. Bachadon atoniyasi sababli massiv akusherlik qon ketishida onalar oʻlimini kamaytirish usullari.....	46
8. Narzulaeva U.R. Tungi apnoe sindromi etiopatogenezi, klinikasi, zamonavi diagnostika va davolash strategiyalari.....	50
9. Pulatova Sh.H., Shodiqulova G.Z., Kenjaev M.L. Diabetik nefropatiyaning yurak yetishmovchiligi bilan birga kechgan patalogiyaning genetik va epigenetik asoslari.....	55
10. Qodirjonov I.Z. Implant qoʻyishdan avvalgi tayyorgarlik va profilaktika usullarining samaradorlikka taʼsiri.....	61
11. Raxmonova G.E., Eshmuradov E.A. Jigar exinokokkozini zamonaviy tashxisiga qarashlar (adabiyotlar sharhi).....	66
12. Raxmatov A.A. Bolalarda adenoidlar vegetatsiyasi II-darajasini konservativ davolash taktikasi.....	73
13. Sharipova N.S., Jabbarov O.O. Clinical and functional characteristics of renal dysfunction in patients with chronic obstructive pulmonary disease in combination with arterial hypertension.....	77
14. Tuxtayeva N.X., Koʻziboyev S.Q. Koʻkrak bezi saratonining rivojlanishi hamda kasallikning hozirgi kunda yosharib borishi sabablari.....	83

15. Yusupov A.P., Qo‘ziyev O.J. Immunizatsiya qilingan tajriba quyvon modelida brutsellyoz ta’sirida jigardagi patomorfologik o‘zgarishlar.....	89
16. Yusupov Sh.R., Umirov S.E., Buriyev A.Y., Sadullayev S.E. Surunkali virusli C gepatiti bilan kasallanishning epidemiologik xususiyatlari.....	94
17. Yusupova I.A. O‘smirlarda coxa vara patologiyasini davolashda bajariladigan koreksiyalovchi osteotomiya operatsiyasi.....	100
18. Алимова Н.П., Хасанова Д.А. Возрастные и половые особенности морфометрической организации глоточной миндалины у детей второго периода детства.....	106
19. Асадова Н.Ш., Рахимова Г.Н. Сахарный диабет 2 типа и когнитивные нарушения: обзор современных данных.....	112
20. Бобониязов К.К. Орфанные заболевания генетической природы: современные достижения молекулярной диагностики, терапевтические перспективы и опыт Узбекистана.....	117
21. Жумаев А.Х. Ортопедик стоматологик реабилитация жараёнида кекса ёшли беморларнинг оғиз соғлиғи билан боғлиқ ҳаёт сифатини ОНП-14 сўровномаси орқали динамик баҳолаш.....	121
22. Зарипов Ш.Ш., Султонова Н.А., Зарипова Д.Я. Основные акушерские осложнения связанные с антифосфолипидным синдромом (обзор литературы)	138
23. Зияходжаева Л.У. Объективная оценка формирования двигательных и психоречевых функций у детей с перинатальным поражением головного мозга.....	143
24. Каримов М.М., Каримова Д.К., Абдуллаева У.К., Таджиходжаева Ю.Х., Ешимбетов О. 2025 йилда Ўзбекистон аҳолиси орасида Helicobacter pylori инфекциясининг тарқалиши.....	147

UDK: 618.14-005.1-089:618.3-06

Matyakubov Bunyod BaxromovichUrganch davlat tibbiyot instituti, Xorazm, O'zbekiston
<https://orcid.org/0009-0007-6143-6480>**BACHADON ATONIYASI SABABLI MASSIV AKUSHERLIK QON KETISHIDA
ONALAR O'LIMINI KAMAYTIRISH USULLARI** <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.19819426>

Annotatsiya. Ushbu maqolada hozirgi davrda dunyoda dolzarb muammolardan bo'lgan akusherlikda massiv qon ketishi sababli onalar o'limi sabablari va uning oldini olish usullari yoritib beriladi. Shu bilan birga reproduktiv organ bachadonni saqlab qolish imkoniyati xam aks ettirilgan. Ayolni postgemorragik shok xolatidan chiqarish va o'z vaqtida gemostaz qilish bilan birga inson xayotini saqlab qolishga erishiladi.

Kalit so'zlar: bachadon atoniyasi, massiv qon ketish, onalar o'limi.

Матякубов Бунёд Бахромович

Ургенчский государственный медицинский институт, Хорезм, Узбекистан

**ПУТИ СНИЖЕНИЯ МАТЕРИНСКОЙ СМЕРТНОСТИ ПРИ МАССИВНЫХ
АКУШЕРСКИХ КРОВОТЕЧЕНИЯХ НА ФОНЕ АТОНИИ МАТКИ**

Аннотация. В данной статье будут освещены причины материнской смертности из-за массивных кровотечений в акушерстве, которые в настоящее время являются одной из актуальных проблем в мире, и методы ее профилактики. При этом репродуктивный орган отражает и возможность сохранения матки. При выведении женщины из состояния постгеморрагического шока и своевременном гемостазе достигается спасение человеческой жизни.

Ключевые слова: атония матки, массивное кровотечение, материнская смертность.

Matyakubov Bunyod Bakhromovich

Urgench State Medical Institute, Khorezm, Uzbekistan

**WAYS TO REDUCE MATERNAL MORTALITY IN MASSIVE OBSTETRIC
HEMORRHAGES ASSOCIATED WITH UTERINE ATONY**

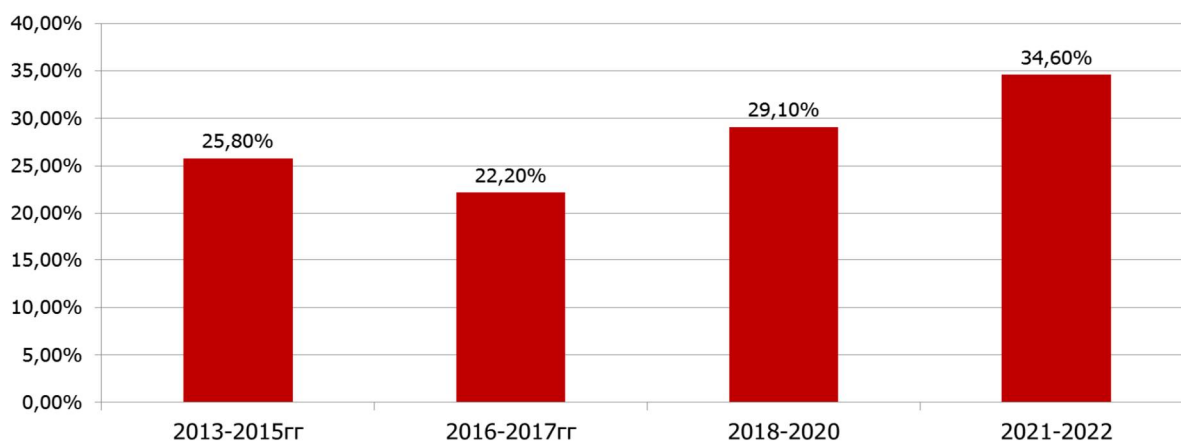
Annotation. This article will shed light on the causes of maternal death and methods of its prevention due to massive bleeding in obstetrics, which are currently a pressing problem in the world. At the same time, the possibility of maintaining the uterus of the reproductive organ is reflected in ham. The preservation of human life is achieved by removing a woman from the state of postgemorrhagic shock and timely hemostasis.

Key words: uterine atony, massive bleeding, maternal mortality.

Mavzuning dolzarbligi. Gemorragik shok, disseminirlangan tomir ichi qon ivishi va poliorgan yetishmovchiligi bilan kechadigan massiv akusherlik qon ketishi dunyoda onalar o'limi va kasallanishiga sabab bo'luvchi asosiy omillardir. Birlashgan Millatlar Tashkilotining hisob-kitoblariga ko'ra, «...dunyo bo'ylab tug'ilishlar soni yiliga qariyb 140 million kishi darajasida barqarorlashgan» (JSST 2021). Ushbu tug'ilishlarning aksariyati (65%) tabiiy tug'ish yo'llari orqali 500 ml dan 1000 ml gacha fiziologik qon yo'qotish bilan sodir bo'lib, ayollar va chaqoloqlar uchun asoratlarsiz kechadi. Ammo 3–8% holatlarda qon yo'qotish hajmi 1500 ml dan yoki ayol tana vaznining 2,0% dan oshishi mumkinki, bu massiv qon ketish hisoblanadi.

Tug'ruqdan keyin patologik qon ketishlar 6-8% ni tashkil qiladi. Shulardan 0,3-1 % gacha massiv akushelik qon ketishlari kuzatilgan. Tug'ruqdan keyin qon ketishi asosan bachadon atoniyasiga to'g'ri keladi. Massiv akusherlik qon ketishidan onalar o'limi mamlakatimizda 2013-yildan 2022-yilgacha bo'lgan davrda 22,8% dan 34,6% gacha oshgan. 2022-yilning o'zida bu ko'rsatkich 39,6% xolatni tashkil qilgan. Yiliga 2,5-3 ming nafar ayolda gisterectomiya amaliyoti bajariladi. Bu esa kuniga 7-8 nafar ayolga to'g'ri keladi. Jahon miqyosida akusherlik qon ketishidan asoratlanish va onalar o'limini kamaytirishga qaratilgan, ilmiy va amaliy tadqiqotlar amalga oshirilmoqda. Jahon Sog'liqni Saqlash Tashkiloti tomonidan massiv akusherlik qon ketishining oldini olish bo'yicha jahon miqyosida ko'rilayotgan global chora- tadbirlarga qaramay, bugungi kunda ushbu og'ir holat ona salomatligi va hayotiga haqiqiy xavf tug'dirgani sababli, bu patologiyani oldini olish, uni konservativ va jarrohlik yo'li bilan davolashning yanada samarali yo'llarini izlashni taqozo qilmoqda. Ilmiy ish mavzusining dolzarbligi va zaruratligini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, massiv akusherlik qon ketishining xirurgik davolashning texnikasini optimallashtirish va yangi texnologiyalar, davolash usullarini yaratish orqali reproduktiv organi saqlab qolish bilan birga onalar o'limini oldini olish soha mutaxassisleri oldida turgan dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi.

(Доклад Зам. Министра Здравоохранений 2022г. Национальный комитет по конфиденциальному исследованию случаев материнской смерти Ташкент 2020г. Национальный комитет по конфиденциальному исследованию случаев материнской смерти.Ташкент 2017г)

Maqsad. Tug'ruqdan keyin bachadon atoniyasi tufayli massiv akusherlik qon ketishi sababli sodir bo'ladigan onalar o'limini kamaytirish, reproduktiv organ bachadonni saqlab qolish uchun gemostatik qisqichlarni yaratish va amaliyotga tadbiiq etish.

Material va usullar. Tadqiqot materiali Respublika ixtisoslashtirilgan ona va bola salomatligi ilmiy-amaliy tibbiyot markazi Xorazm viloyati filialida va viloyat barcha tug'ruq komplekslarida bachadondan atonik qon ketish tashxisi qo'yilgan 170 nafar bemor ayollarni davolash natijalarini o'rganish rejalashtirilgan. Ushbu bemorlarning barchasida UTT, lobarator (qonning kengaynirilgan va bioximik tahlili), bimanual va umumiy ko'rik usullaridan foydalaniladi.

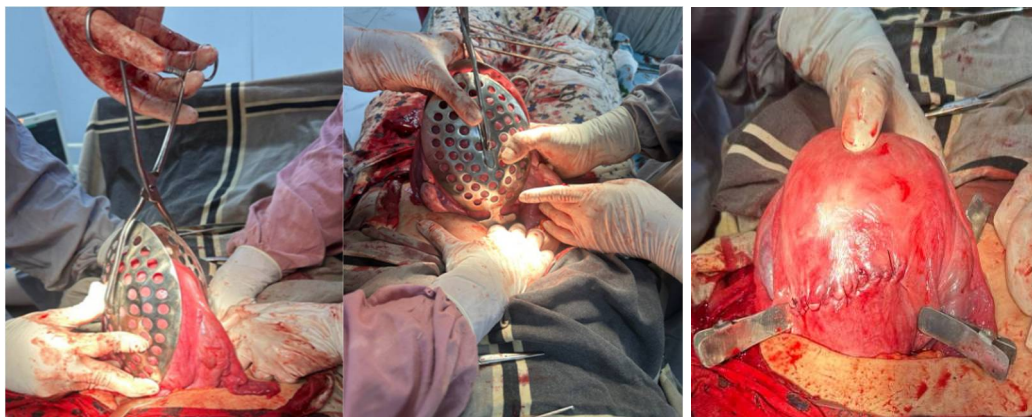
Taqqaslov guruhida 2022-yildan-2024-yilgacha bo'lgan 86 nafar bemorlarni tashkil qiladi. Asosiy guruhda 2025-yildan-2027-yilgacha bo'lgan davrdagi 84 nafar bemorlarni o'z ichiga oladi.

Kutilayotgan ilmiy natijalar va ularning yangiligi. Zamonaviy akusherlik muammolari orasida massiv akusherlik qon ketishi (MAQ) kabi tug'ruq asoratlari yetakchi o'rinlardan birini egallaydi. Quyidagi mezonlar MAQ uchun xarakterlidir: 24 soat ichida UQXning 100% yo'qolishi yoki UQXning 3 soat va undan kamroq vaqt ichida 50% yoki 150 ml/daqiqa yoki 3 soat ichida tana vaznining 2% yo'qolishi. Hozirgi vaqtda qabul qilingan «Massiv akusherlik qon ketishi – MAQ» terminini belgilaydigan xalqaro mezonlardan biri quyidagicha: 1500 ml dan ortiq qon yo'qotish, gemoglobin darajasining 4 g/dl dan kam pasayishi, shuningdek, shoshilinch ravishda eritrositar massa 4 birlik hajmdan ortiq qon quyish zarurati (Ищенко А.А. ва ҳаммуаллифлар, 2018; О'Brien K.L., 2016).

Bizning ma'lumotlarga ko'ra, Xorazm viloyati bo'yicha 2023 - yil davomida 48292 ta tug'ruq sodir bo'lgan. Umumiy qon ketishlar 3765 (8%) bo'lib, shulardan erta atonik qon ketishlar 356 ta (9.4%) ni tashkil qiladi. Bu umumiy tug'ruqlar soniga 0.7% ni tashkil qiladi.

2024 - yilda 48896 ta tug'ruq sodir bo'lgan. Umumiy qon ketishlar 3689 (7.5%) bo'lib, shulardan erta atonik qon ketishlar 391 ta (10.5%) ni tashkil qiladi. Bu umumiy tug'ruqlar soniga 0.8% ni tashkil qiladi. Qon ketishlar 1,1% ga oshgan. Onalar o'limi 2023 yilda 6 nafar bolib, 2024 yilda 8 nafarni tashkil qiladi.

Tug'ruq jarayonida va undan keyin bachadon atoniyasi tufayli sodir bo'lgan massiv akusherlik qon ketishining uchrash chastotasi sabablarini va kelib chiqadigan aoratlarni taqqolash va asosiy guruhda o'rganiladi. Ilk marotaba NM gemostatik qisqichlar yaratildi va amaliyotda qo'llash texnikasi yoritib beriladi. Birinchi marotaba bachadon atoniyasida uch juft magistral qon tomirlarni bog'lash usuli bilan taklif qilinayotgan gemostatik qisqichlaning samaradorligini qiyosiy o'rganiladi. Taklif qilinayotgan bachadon tanasiga qo'yiladigan NM gemostatik qisqichlarining bachadon atoniyasida klinik, gemodinamik, va laborator samaradorligini aniqlab boriladi. Olingan natijalar asosida bachadondan massiv atonik qon ketishlarini to'xtatishda 90-95% gacha, bachadonni saqlab qolishni esa 50-60% ga erishiladi. Shu bilan birga NM gemostatik qisqichlarni qo'yish orqali gemostaz qilish bilan birga bachadon tanasiga shikast etkazmaydi.

Xulosa. Klinik amaliyotda bachadon atoniyasi tufayli sodir bo'lgan massiv akusherlik qon ketishida onalar o'limi kamaytiriladi va reproduktiv organni saqlash uchun ishlatilayotgan gemostatik qisqichlarni samaradorligi aniqlanadi. Qo'llaniladigan gemostatik qisqichlarning tibbiy tavsiflari ochib beriladi va amaliyotda qo'llanilishi ko'rsatiladi.

Bachadon atoniyasida uch juft magistral qon tomirlarni bog'lash usuli bilan taklif qilinayotgan gemostatik qisqichlarning effektivligi o'rganiladi.

Taklif qilinayotgan bachadon tanasiga qo'yiladigan NM (Niyazmetov Matyaqubov) gemostatik qisqichlarining bachadon atoniyasida klinik, gemodinamik va laborator effektivligi aniqlashtiriladi. Ushbu uslubning bachadon atoniyasida massiv akusherlik qon ketishida gemostatik qisqichlarning tibbiy, iqtisodiy va sosial samaradorligi baholanadi. Yaratilgan gemostatik

qisqichlarini bachadon atoniyasi sodir bo'lganda qo'llash algoritmini ishlab chiqiladi va amaliyotda qo'llash uchun taklif etiladi.

Adabiyotlar

1. Carroli G., Cuesta C., Abalos E., Gulmezoglu A.M. Epidemiology of postpartum haemorrhage: a systematic review. *Best Pract Res Clin Obstet Gynaecol.* 2008; 22(6): 999–1012. DOI:10.1016/j.bpobgyn.2008.08.004 Минздрав кл.руковод 2021
2. Профилактика, лечение и алгоритм ведения при акушерских кровотечениях: Клинический протокол МЗ РФ № 15-4/10/2-3881 от 29.05.2014.
3. Статистика Министерство здравоохранения республики Узбекистан. Отдел конфиденциального разбора материнской смертности республиканского перинатального центра – г. Ташкент. 2021.
4. Федорова Т.А, Рогачевский О.В, Стрельникова Е.В. и др. Массивные акушерские кровотечения при предлежании и вращении плаценты: взгляд трансфузиолога. *Журнал им. Н.В. Склифосовского Неотложная медицинская помощь.* 2018; 7(3): 253-259. DOI: 10.23934/2223-9022-2018-7-3-2253-259
5. Blomberg M. Maternal obesity and risk of postpartum hemorrhage. *Obstet Gynecol.* 2011; 118(3): 561-568. PMID: 21860284. DOI: 10.1097/ AOG.0b013e31822a6c59
6. COCHRANE COLLABORATION «Применение антифибринолитиков для минимизации периоперационной аллогенной гемотрансфузии» David A Henry, Paul A Carless, Annette J Moxey, Dianne O'Connell, Barrie J Stokes, Dean A Fergusson, Katharine Ker. 2011
7. Global Causes of Maternal Death: A WHO Systematic Analysis. Say L, Chou D, Gemmill A, Tunçalp Ö, Moller AB, Daniels JD, et al. *Lancet Global Health.* 2014;2(6): e323-e333.
8. O'Brien KL, Uhl L. How do we manage blood product support in the massively hemorrhaging obstetric patient? *Transfusion.* 2016; 56(9): 2165-2171. PMID: 27488384. DOI: 10.1111/trf.13753.

ANNALS OF CLINICAL DISCIPLINE

АННАЛЫ КЛИНИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН КЛИНИК ФАНЛАР ЙИЛНОМАСИ

Научно-практический журнал по всем
направлениям медицины
основан в 2024 году
Бухарским государственным
медицинским институтом
Выходит один раз в 3 месяца
Учредитель Бухарский государственный
медицинский институт